

А.П. Очковська

викладач

Житомирський державний

Університет імені Івана Франка

ПОНЯТТЯ «СПІЛКУВАННЯ», «КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ» І «МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ»

На сучасному етапі модернізації освіти головна мета в навчанні іноземним мовам цілком практична – спілкування.

Спілкування – це діяльність, що слугує логічною основою для використання терміну "комунікативно-діяльнісний підхід до навчання іноземних мов", оскільки саме поєднання дефініцій діяльності та спілкування при збереженні ними самостійності дозволяє будувати процес навчання як процес комунікативної діяльності. У загальній проблематиці лінгводидактики питанню спілкування, в тому разі й безпосередньо мовленнєвого, відводиться вагоме місце (М.С.Вашуленко, О.О.Леонт'єв, Ю.І.Пассов, І.О.Зимня). З її вирішенням пов'язується ряд практичних заходів, спрямованих на оптимізацію навчально-виховного процесу, підвищення ефективності навчальної діяльності, тощо. У галузі навчання іноземної мови зазначена проблема постає стрижневою, оскільки навчання спілкування визначається тут метою навчання [2; 49]. У контексті сучасних проблем навчання іноземної мови важливо звернути увагу на структуру спілкування. Виділяють такі три взаємозв'язаних його сторони:

- комунікативна — обмін інформацією між індивідами;
- інтерактивна — організація взаємодії суб'єктів, що спілкуються (суб'єкт - суб'єктні відносини), тобто обмін не тільки знаннями, думками, ідеями, але й діями, зокрема під час побудови спільної стратегії взаємодії;
- перцептивна — процес взаємного сприймання і розуміння комунікантів, пізнання ними одне одного [5; 58].

Усі ці сторони у спілкуванні як багатомірному процесі виступають єдиним цілим. У психології пропонується диференціювати види спілкування у залежності від різноманітних його характеристик і особливостей:

- міжособистісне, міжгрупове, міжсоціумне, спілкування між особистістю та групою – за кількістю учасників;
- вербальне та невербальне – за способом спілкування;
- офіційне та неофіційне – за умовами спілкування;
- настановне та інформаційне – за завданнями;
- контактне та дистантне – за позицією комунікантів [7, 198-199].

У процесі формування комунікативної компетенції студентів на заняттях з іноземної мови слід орієнтуватися передусім на міжособистісне, міжгрупове вербальне спілкування — найефективніші види взаємодії людей (М.Н.Корнєв, А.Б.Коваленко, В.Квінн та ін.). Саме міжособистісне спілкування є однією з форм задоволення комунікативних потреб людини, воно сприяє самовираженню особистості, повному взаєморозумінню співрозмовників і, нарешті, швидкому отриманню необхідної інформації.

Діалог є засобом безпосереднього спілкування (В.В.Андрієвська, Г.О.Балл, О.В.Киричук). Такий підхід дає реальну можливість об'єднання двох методологічних установок: діяльнісної (встановлення міжособистісної взаємодії як засобу і побічного продукту спільної діяльності) та особистісної (досягнення взаєморозуміння як мети і прямого продукту міжособистісної взаємодії). У діалогічному спілкуванні "обличчям до обличчя" (*face to face*) з носіями іншої мови для досягнення комунікативної мети особливо важливо орієнтуватись у соціальному та культурному контекстах комунікації [3; 23]. Засобами комунікативної діяльності є різні знакові системи, передусім мовлення. Важливою є концепція "мовленнєвого спілкування", запропонована О.О.Леонтьєвим, де спілкування розглядається передусім як мовленнєва діяльність, котра аналізується у взаємозв'язку зі спілкуванням і з точки зору її психологічної обумовленості [8; 25]. Автор обґрунтував психологічну структуру процесу мовленнєвого спілкування, визначив місце

планування, мотивації, результативності й нормативності у цьому процесі [6, 47]. І.О.Зимня, розвиваючи концепцію О.О.Леонтьєва, розглядає вербальне спілкування як суспільно-комунікативну діяльність [5; 98]. Можна стверджувати, що у сучасній соціальній психології, психолінгвістиці, методиці викладання мов (Т.М.Дрідзе, Зимня, О.О.Леонтьєв; G.Miller, Ch.Osgoud, T.Sibeok, D.Wort та ін.) поширений саме такий підхід до мовленнєвої комунікації. На думку Т.М.Дрідзе, сьогодні він набуває особливого значення [4; 30] і є найбільш прийнятним у сучасних умовах навчання іноземних мов.

Таким чином, розвиток саме комунікативної компетенції привертає все більше і більше уваги. Здатність студентів спілкуватися іноземною мовою забезпечується формуванням у них іншомовної комунікативної компетенції, зміст якої зумовлений наступними видами компетенцій, які теж включають цілий ряд компетенцій (див. додаток 1):

1. мовною;
2. мовленнєвою;
3. соціокультурною.

Мовленнєва компетенція включає чотири види компетенцій: уміння в аудіюванні, говорінні, читанні та письмі. Окремі компетенції можуть бути ще більше деталізовані. Наприклад, компетенція у говорінні включає компетенцію в діалогічному мовленні та компетенцію в монологічному мовленні, отже необхідно формувати вміння користуватися обома формами мовлення [9; 42]. Мовленнєва компетенція – вираження, інтерпретація і обговорення пов'язане із взаємодією двох або більше осіб, які належать до однієї або різних мовних спільнот [1; 52].

Отже, у спілкуванні пізнання пов'язане з комунікацією, а відтак, спілкування може бути ідентифіковано як комунікативно-пізнавальний процес (Т.М.Дрідзе).

Література

1. Анісімова А. І. Сучасні аспекти методики викладання англійської мови. Теорія і практика / А. І. Анісімова, Л. С. Кошова – Д.: РВВ ДНУ, 2010. – 326 с.
2. Беляев Б. В. Психологические основы усвоения лексики иностранного языка: Пособие для преподавателей и студентов. - М.: Просвещение, 1964. -136 с.
3. Бодалев А. А. и др. Общение как предмет теоретических и прикладных исследований: Избранные психологические труды. - М.: Международная педагогическая академия, 1995. - 326 с.
4. Дридзе Т. М. Язык и социальная психология. - М.: Высшая школа, 1980. - 224 с.
5. Зимняя И. А. Психология обучения иностранным языкам в школе. - М.:Просвещение, 1991. - 220 с.
6. Леонтьев А. А. Язык, речь, речевая деятельность.– М.: Просвещение, 1969.– 214 с.
7. Леонтьев А. А. Психология общения: Пособие для дополнительного образования. -М.: Смысл, 1997. -365 с.
8. Леонтьев А. А. Основы психолингвистики. - М.: Смысл, 1999. - 287 с.
9. Ніколаєва С. Ю. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник/ С. Ю. Ніколаєва, О. Б. Бігич, Н. О. Бражник. – К: Ленвіт, 1999. – 320 с.

Комунікативна компетенція

